

QUAN HỆ NGA - MỸ: ỨNG DỤNG LÝ THUYẾT TRÒ CHƠI

Hoàng Xuân Trung
Viện Nghiên cứu Châu Âu

Việc Mỹ triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa ở châu Âu đã gây căng thẳng cho mối quan hệ Nga - Mỹ, đồng thời không những đẩy lên mối lo ngại của Nga về an ninh của quốc gia mà còn làm cho cộng đồng thế giới bất an về một cuộc chạy đua vũ trang mới.

1. Hệ thống phòng thủ tên lửa của Mỹ

“Văn bản về phòng thủ tên lửa quốc gia” đã được quốc hội Mỹ thông qua, cho phép đẩy mạnh hệ thống phòng thủ tên lửa hiện hành và triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa mới nhằm chống lại các nguy cơ đối với an ninh nước Mỹ.

Hệ thống phòng thủ tên lửa dưới đất

Tham vọng xây dựng một lá chắn cho nước Mỹ và đồng minh đã có từ rất lâu. Thời gian gần đây, Mỹ đang ráo riết xây dựng và hoàn thiện hệ thống phòng thủ tên lửa của mình. Hệ thống tên lửa đánh chặn tích hợp giữa các căn cứ mặt đất (GBI) là hệ thống phòng thủ tên lửa mới được bố trí trên lãnh thổ Mỹ. Đồng thời Mỹ cũng đang tăng cường xây dựng xây dựng hệ thống phòng thủ tên lửa ở các nơi trên thế giới nhằm bảo vệ an ninh cho Mỹ và các nước đồng minh của Mỹ. Ưu tiên số 1 của hệ thống phòng thủ tên lửa mới - GBI, là được bố trí cả trong và ngoài lãnh thổ nước Mỹ.

Hệ thống phòng thủ tên lửa mới của Mỹ

Mục tiêu đặt ra đối với hệ thống phòng thủ tên lửa mới là khả năng chặn đánh tên lửa ở tất cả các giai đoạn của quỹ đạo bay, bao gồm giai đoạn tăng tốc, giai đoạn giữa và giai đoạn cuối. Hệ thống phòng thủ tên lửa mới bao gồm: Các hệ thống lade đặt trên không và trong vũ trụ dùng để đánh chặn ở giai đoạn tăng tốc; Các tên lửa SM-3 đặt trên khu trục hạm và các tuần dương hạm loại AEGIS để đánh chặn các mục tiêu đạn đạo ở giai đoạn giữa; Các tên lửa GBI và tổ hợp tên lửa phòng không cơ động THAAD được sử dụng để đánh chặn các tên lửa đạn đạo liên lục địa và tầm trung ở giai đoạn cuối của quỹ đạo bay và là tuyến cuối cùng của hệ thống phòng thủ tên lửa mới.

Ngoài ra, để đánh chặn các tên lửa đạn đạo tầm ngắn và tầm trung sẽ sử dụng các tổ hợp tên lửa phòng không Patriot PAC-3 được trang bị các tên lửa MIM-109 có đầu nổ động năng, thay thế dần các tổ hợp tên lửa phòng không Patriot PAC-2.

Việc tăng cường khả năng phát hiện sớm và chỉ thị chính xác mục tiêu là yếu tố quan trọng, góp phần vào sự thành công của việc triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa mới. Hệ thống phát hiện và chỉ thị mục tiêu bao gồm hệ thống vệ tinh và hệ thống radar cảnh

báo mặt đất. Khi các tên lửa của đối phương được phóng đi thì ngay lập tức các vệ tinh có nhiệm vụ phát hiện các tên lửa đó, hệ thống radar sẽ có nhiệm vụ chỉ thị mục tiêu cho các tên lửa đánh chặn.

Mỹ tăng cường hệ thống vệ tinh và radar

Để phát hiện nhanh nhất các tên lửa vừa phóng, Mỹ sẽ triển khai trên quỹ đạo hệ thống vệ tinh SBIRS trong những năm tới. Hệ thống sẽ bao gồm hai phần là SBIRS-High và SBIRS-Low. SBIRS-High có 4 vệ tinh trên quỹ đạo địa tĩnh (36.000km) và quỹ đạo e-lijp. SBIRS-Low có từ 20 đến 30 vệ tinh trên quỹ đạo tròn (1.000km). Các vệ tinh SBIRS - High đảm nhiệm phát hiện các tên lửa đạn đạo vừa phóng trong vòng 20 giây sau khi phóng. Các vệ tinh SBIRS-Low sẽ xác định chính xác quỹ đạo bay của các tên lửa và phân biệt các đầu nổ với các bộ phận thân vỏ khác của chúng và với các mục tiêu giả.

Bộ phận mặt đất của hệ thống trinh sát, phát hiện mục tiêu, gồm các trạm ra-đa cảnh báo sớm (EWR) có khả năng phát hiện mục tiêu ở khoảng cách tới 5.500km. Để nâng cao độ chính xác phát hiện và chọn lọc các mục tiêu, sẽ hiện đại hóa các trạm radar này và trang bị thêm các trạm ra-đa hiện đại hơn.

Nguồn: www.qdnd.vn/qdnd/Nbaongay.quocphong.khoahocquansu.qdnd

Các vụ thử tên lửa đánh chặn của Mỹ

Vụ thử nghiệm vào ngày 14/10/2002 đánh dấu bước ngoặt mới trong việc hoàn thiện lá chắn tên lửa cho nước Mỹ và đồng minh. Một tên lửa đánh chặn được phóng đi từ căn cứ Ronald Reagan ở Thái Bình Dương đã bắn trúng một đầu đạn giả từ cự ly 225 km.

Ngày 15/12/2004, một tên lửa đánh chặn được phóng đi từ quần đảo Marshall ở Thái Bình Dương nhằm bắn hạ tên lửa mục tiêu xuất phát từ đảo Kodiak ở Alaska đã gặp "sự cố không bình thường". Tháng 2/2005, Mỹ tiếp tục chứng kiến một thất bại trong vụ thử ở đảo Kwajalein tại Thái Bình Dương do trục trặc trong hệ thống hỗ trợ mặt đất.

Sau hai lần thất bại, vào ngày 1/9/2006, hệ thống đánh chặn thuộc Lực lượng phòng thủ tên lửa mặt đất Midcourse đã có một vụ thử thành công. Tên lửa đánh chặn được phóng từ căn cứ Vandenberg ở California đã bắn trúng tên lửa mục tiêu được phóng từ Alaska, với sự hỗ trợ của hệ thống điều khiển mặt đất tại Colorado.

Nguồn: www.vnexpress.net

Để ngày càng tăng cường hệ thống phòng tên lửa của mình, Mỹ đã tiến hành hàng loạt các vụ thử tên lửa đánh chặn đặt trên mặt đất. Các vụ thử này đã chứng tỏ phần nào sức mạnh quân sự và khả năng phản ứng nhanh và toàn diện trước các cuộc tấn công hạt nhân từ các nước khác vào Mỹ và các đồng minh thân cận của Mỹ.

Hệ thống phòng thủ tên lửa dưới biển

Sau nhiều năm triển khai lá chắn dưới biển, hệ thống tên lửa đánh chặn Aegis sử dụng cho tàu chiến đã thể hiện tính năng nổi bật. Ngày 24/2/2005, vụ thử thành công thứ năm của hệ thống Aegis, khi tên lửa SM-3 được phóng từ tàu chiến đã bắn trúng một tên lửa giả định của kẻ thù, điều này đã phần nào chứng tỏ sức mạnh của hệ thống tên lửa dưới biển của Mỹ. Ngày 10/11/2005, Mỹ cũng đã thử thành công việc phát hiện, và bắn hạ một tên lửa đạn đạo giả chỉ hai phút sau khi tên lửa giả định của kẻ thù được bắn đi.

Hệ thống phòng thủ tên lửa trên không

Bên cạnh hệ thống phòng thủ tên lửa mặt đất và dưới biển, Mỹ cũng triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa trên không bằng máy bay. Được phát triển từ một chiếc Boeing 747-400F, chiếc máy bay YAL-1 là "lá chắn" trên trời của Mỹ. Máy bay YAL-1 sử dụng vũ khí laser để triệt hạ tên lửa đạn đạo của kẻ thù. Theo báo Space Daily, năm 2004 hệ thống phòng thủ YAL-1 đã thực hiện đánh chặn thành công. Ngày 15/3/2007, máy

bay YAL-1 đã phóng laser tên lửa mục tiêu khi đang bay.

2. Mỹ vươn vòi bạch tuộc

Bên cạnh việc xây dựng hệ thống phòng thủ tên lửa trên lãnh thổ của mình, chủ yếu ở Alaska và California, Mỹ còn mở rộng việc xây dựng các lá chắn tên lửa ở nước ngoài.

Theo trang tin điện tử Fas.org, vào năm 2002, Mỹ đã đề nghị phối hợp sử dụng một căn cứ tại Anh và một tại đảo Greenland của Đan Mạch cho chương trình phòng thủ tên lửa, một phần trong dự án kéo dài từ năm 2004 tới 2009 với khoản chi ngân sách là 53 tỷ USD. Đây là dự án tốn nhiều ngân sách nhất của Lầu Năm Góc. Kế tiếp hành động trên, Mỹ tiếp tục có tham vọng mở rộng hệ thống lá chắn tên lửa ở Ba Lan và Séc. Mỹ dự tính triển khai ít nhất 10 tên lửa đánh chặn ở Ba Lan, và xây dựng một trạm rada ở Séc.

Việc triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa của mình ở khắp toàn cầu của Mỹ nhằm mục đích đánh chặn hầu hết các loại tên lửa của đối phương. Nỗ lực này của Mỹ nhằm trấn áp các nước có tên lửa đạn đạo như Nga, Trung Quốc, CHDCND Triều Tiên, Iran, đồng thời muốn sử dụng sức mạnh quân sự của mình để thiết lập nên một thế giới đơn cực, trong đó Mỹ là thống soái.

Rõ ràng là việc triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa của Mỹ ở các nước Đông Âu, cụ thể là Ba Lan và Séc, đang tiến gần đến biên giới Nga đã dấy lên sự lo ngại

không những của Nga mà còn của nhiều quốc gia khác. Giải thích của Mỹ về việc triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa ở hai nước Đông Âu là nhằm ngăn chặn các cuộc tấn công tên lửa có đầu đạn hạt nhân từ Iran và CHDCND Triều Tiên. Tuy nhiên, Nga lại cho rằng Iran không thể chế tạo tên lửa với tầm bắn trên 3.000km trong thời gian tới. Hiện nay tên lửa của Iran chỉ bay ra khoảng 1.700km. Vậy thì làm sao Iran có thể bắn tới được châu Âu, cách xa đến 5.000km và liệu Iran có thể là mối nguy hiểm đối với Mỹ? Tổng tham mưu trưởng quân đội Nga - Ông Iouri Balousevski- thẳng thắn chỉ ra rằng Nga và Trung Quốc mới thực sự là mục tiêu của “lá chắn tên lửa” của Mỹ.

3. Ứng dụng lý thuyết trò chơi trong việc phân tích mối quan hệ Nga - Mỹ

Sự khôi phục kinh tế của Nga kể từ khi Tổng thống Putin lên nắm quyền đã gây cản trở cho Mỹ trong việc bành trướng thế lực của mình. Do vậy việc xúc tiến triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa tại Ba Lan và Séc, và việc bố trí các căn cứ quân sự ở Bungari và Rumani nằm trong chiến lược khống chế Nga, từ đó khống chế các nước chống lại Mỹ.

Đối với các nước Ba Lan và Séc, nếu không chấp nhận cho Mỹ triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa trên lãnh thổ của họ sẽ dẫn đến làm căng thẳng mối quan hệ với Mỹ, làm giảm cơ hội thu hút vốn đầu tư nước ngoài,

giảm khả năng xuất khẩu hàng hoá sang Mỹ, đồng thời có thể chịu sự trừng phạt của Mỹ trong lĩnh vực kinh tế, trong khi đó Nga cũng không giúp đỡ gì cho các nước Ba Lan và Séc trong lĩnh vực kinh tế. Nếu Ba Lan và Séc chấp nhận việc triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa của Mỹ trên lãnh thổ của họ thì cơ hội tạo thêm việc làm và thu hút đầu tư sẽ gia tăng, đồng thời Mỹ sẽ tăng cường viện trợ vũ khí nhằm hiện đại hoá quân đội, và nhiều lợi ích khác mà Mỹ sẽ đem lại cho các nước này. Ví dụ đối với Ba Lan, Mỹ cũng sẽ dỡ bỏ các rào cản trong việc cấp visa cho các công dân Ba Lan. Tuy nhiên, việc cho phép Mỹ triển khai lá chắn tên lửa tại hai nước này sẽ dẫn đến việc Nga chế tạo các tên lửa tầm trung và tầm ngắn để nhắm vào Ba Lan và Séc, để dọa an ninh của hai nước này.

Đối với Mỹ, việc triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa sẽ giúp Mỹ khoá tay được Nga, từ đó sẽ giúp Mỹ rắn đe và đánh phủ đầu đối với các nước đối lập, trước mắt là Iran và CHDCND Triều Tiên, cuối cùng trở thành siêu cường, và có thể “làm mưa làm gió” khắp nơi trên thế giới mà không gặp trở ngại gì. Tuy nhiên việc triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa này cũng sẽ gây tốn kém cho Mỹ, đồng thời đẩy Nga đến việc tăng chi phí quân sự nhằm bảo vệ an ninh của mình, và cuộc chạy đua vũ trang giữa Mỹ và Nga sẽ lại tái diễn.

Nga tăng cường sức mạnh quân sự

Sự phát triển kinh tế liên tục đã cho phép Nga tăng ngân sách cho quốc phòng. Chi tiêu quốc phòng năm 1998 là 85 tỷ rúp, năm 1999 là 164 tỷ rúp, năm 2000 - một năm sau khi Putin là Tổng thống - là 271 tỷ rúp, đến năm 2006 ngân sách dành cho quốc phòng tăng lên đến 700 tỷ rúp tương đương 25 tỷ USD, năm 2007 là 821 tỷ rúp (30 tỷ USD).

Năm 2005 Nga đã phóng tên lửa hành trình Tôpôl-M từ máy bay TU 195 và TU 160. Ngày 29/5/2007, Nga đã thử thành công tên lửa có cánh tâm xa (R-500). R-500 đã bay 24 phút theo một chương trình định trước, thường xuyên thay đổi hướng, độ cao và vận tốc (từ 230-260m/giây), sau đó bắn trúng cả ba mục tiêu. Cùng ngày, Nga cũng đã thử thành công tên lửa đạn đạo liên lục địa RS-24. Loại tên lửa này sẽ thay thế các tên lửa nhiều đầu đạn cũ là RS-18 và RS-20. RS-24 được bắn từ một bệ phóng cơ động và đầu đạn của nó đã tấn công một mục tiêu cách nơi xuất phát là 5.470km.

Nguồn: Ngô Huy Ngọ, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 6/2007 và www.vnexpress.net

4. Kết luận

● Việc triển khai hệ thống phòng thủ tên lửa của Mỹ ở Ba Lan và Séc chắc chắn sẽ được hai nước này ủng hộ, vì với việc chấp nhận cho Mỹ xây dựng hệ thống phòng thủ tên lửa trên lãnh thổ của mình, hai nước sẽ thu được lợi từ Mỹ. Tuy nhiên, nếu Mỹ đơn phương xây dựng lá chắn tên lửa ở Đông Âu, Nga chắc chắn sẽ không nhượng bộ vì sẽ xâm phạm vào an ninh khu vực của Nga.

Đồng thời, các nước thù địch với Mỹ như Iran, CHDCND Triều Tiên và Nga sẽ liên kết lại với nhau để chống lại Mỹ, dẫn đến bất lợi cho Mỹ trong việc ép Iran và CHDCND Triều Tiên từ bỏ vũ khí hạt nhân. Do vậy, trong thời gian tới Mỹ sẽ có những bước đi mang tính thỏa hiệp với Nga, nhưng vẫn có tham vọng xây dựng hệ thống phòng thủ tên lửa toàn cầu./